
KFA Filmbeschouwing promoot speelfilms die én artistieke kwaliteit én levensbeschouwelijke diepgang hebben.

Dancer in the Dark

Een 'grimmig' sprookje

Deze film van de Deense regisseur Lars von Trier won in 2000 de Europese filmprijs. Een jaar eerder won het de Gouden Palm (Cannes), die ook naar hoofdrolspeelster Björk ging. Toch kreeg de film ook kritiek: het was niet duidelijk of de film oprecht was, en vooral het type vrouw dat de film uitbeeldt stootte mensen af.

Golden Heart Trilogy

Von Trier is één van mensen achter het manifest Dogma-95, waarin vier regisseurs 10 geboden voor 'natuurlijk en eerlijk' filmen opstelden, zoals geen kunstlicht en alleen handcamera's. Hij heeft zich echter nooit geheel aan die tien geboden gehouden.

Dancer in the Dark is met *Breaking the Waves* en *The Idiots* onderdeel van Von Triers 'Golden-Heart-Trilogy': een verwijzing naar het sprookje Goudhartje uit zijn jeugd over een meisje dat door het bos loopt en gaandeweg al haar bezit weggeeft. Als ze uiteindelijk uit het bos komt is ze naakt en berooid, maar blij.

Geslaagde operatie

In deze film woont de Tsjechische immigrante Selma met haar 10-jarige zontje Gene in de VS. Beiden hebben een erfelijke oogkwaal. Het meeste geld dat ze in de fabriek verdient, spaart ze voor een operatie voor Gene, anders wordt hij onherroepelijk blind. Ze huurt een caravan van Bill, die grote schulden heeft. Bill steelt haar geld, en als ze het terug wil halen, schaamt hij zich zo dat hij vraagt hem dood te schieten. Uiteindelijk stemt ze toe, waarna ze van diefstal en moord wordt beschuldigd. Ze wordt veroordeeld tot de galg, en hoort op het schavot het goede nieuws dat de operatie van haar zoon is geslaagd.

The Sound of Music

Dit verhaal wordt op een aantal (dramatische) momenten uitgebeeld als musical – Selma is ook naar de VS geëmigreerd omdat ze zo van musicals houdt en erbij kan wegdromen. Ze repeteert voor een uitvoering van *The Sound of Music*, tot ze niet meer kan zien en moet afhaken. Wel verlaat ze bij musicalfilms altijd de zaal bij het voorlaatste nummer: het slotlied haat ze, dat verbreekt de betovering. En daarmee ontloopt ze ook de aanblik van de camera die omhoog gaat, het ultieme en voor haar trieste teken dat de film is afgelopen. In *Dancer in the Dark* zingt ze voor de galg ook: 'This isn't the last song', maar de regisseur gaat wél met de camera naar boven...

Verbeelding van het innerlijk

In *Dancer in the Dark* zijn er musicalfragmenten in de fabriek, bij de treinrails waarlangs ze haar weg naar huis zoekt, bij de dood van Bill (de meest complexe, omdat dit musicalfragment een alternatieve werkelijkheid toont waarin Bill nog leeft), tijdens een repetitie van *The Sound of Music*, in de rechtszaal en in de gevangenis. In deze musicalscènes, met vaak alledaags geluid zoals het fabriekslawaai als bron, zijn méér dan vermaak – ze ontspruiten aan het innerlijk van Selma. Ze vlucht niet weg uit de werkelijkheid, maar transformeert die. In muziek, maar ook in zang en dans.

Offer

Von Trier, die op latere leeftijd katholiek werd, noemt zich een religieus mens en doet daarvan verslag in zijn films. In zijn kunst stelt hij theologische thema's letterlijk tegenwoordig, in *Dancer in the Dark* zijn dat 'het offer' en 'de verlose'. Sommige critici merken op dat Von Trier vrouwen opoffert, en dat gebeurt ook bij Selma: net als Goudhartje raakt ze alles kwijt, zelfs haar leven. Von Trier hierover: "Mijn vrouwen offeren zich op voor reële en levende mensen." Daaraan kleeft het aspect van schuld en boete: Selma wist dat haar oogziekte erfelijk (genetisch - haar zoon heet Gene) was, toch wilde ze een kind. Die schuld wil ze aflossen.

Christusfilm

En misschien is de film ook een Christusfilm, oppert deze uitgave van *Zin in film*: haar vader (Nový wat 'nieuw betekent, van het Nieuwe Verbond) is 'elders', haar 'This isn't the last song' bij de galg suggereert dat de dood niet het laatste woord heeft, net als de camerabeweging 'naar boven'. En haar vermaning aan haar zoon tot aan het laatst vooral zijn brood te eten, kan ook geen toeval zijn.

Zin in film: Dancer in the Dark

Tjeu van den Berk

Wind Publishers & KFA Nederland

2001

ISBN: 907329908-X